

СУЧАСНІ ТRENДИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

©2024 ВІЛЕНЧУК О. М., САВИЦЬКА А. С.

УДК 368:338.43
JEL: G22; Q13

Віленчук О. М., Савицька А. С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України

В умовах воєнного стану на території України страхування сільськогосподарської продукції набуває особливої актуальності, оскільки небезпека втрати майбутнього урожаю масштабується не лише у зв'язку з генеруванням традиційних небезпек (агрономічних, природно-кліматичних, фінансово-економічних та ін.), а й наявністю воєнних ризиків. Наукова новизна представленої статті полягає в обґрунтуванні доцільності подальшого розвитку аграрного страхування в Україні, зважаючи на світовий і загальноєвропейський досвід. У статті ідентифіковано ключові проблеми, що перешкоджають функціонуванню ринку аграрного страхування в Україні. За результатами дослідження здійснено порівняльний аналіз наявних моделей функціонування ринків аграрного страхування в країнах Європейського Союзу, обґрунтовано їх переваги та недоліки. Наголошено на важливості страхування для забезпечення сталого розвитку агробізнесу та гарантування продовольчої безпеки країни. Узагальнюючи сучасні тренди загальноєвропейського ринку аграрного страхування, авторами статті наголошено на доцільності диверсифікованості страхового захисту сільгосптоваровиробників завдяки розширенню асортименту страхових послуг (мікрострахування, індексного та класичного страхування). На основі узагальнення здійснено аналіз ключових параметрів розвитку ринку аграрного страхування в Україні за 2019–2022 рр., сформовано авторські пропозиції, спрямовані на формування моделі державно-приватного партнерства, обґрунтовано доцільність посилення соціальної відповідальності та підвищення стійкості комунікаційних зв'язків між стейкхолдерами ринку аграрного страхування, а також забезпечення всебічної цифровізації страхового процесу. Реалізація окреслених заходів розглядається в контексті адаптації національного ринку аграрного страхування до загальноєвропейського страхового простору.

Ключові слова: аграрне страхування, збитки, продовольча безпека, страховий ринок, страховики, сільськогосподарські ризики, субсидювання.
Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Віленчук Олександр Миколайович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: vilenchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2884-1384>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-5826-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57323834300>

Савицька Анастасія Сергіївна – магістрантка, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: nastuffanya.1@gmail.com

UDC 368:338.43
JEL: G22; Q13

Vilenchuk O. M., Savytka A. S. Modern Trends in the Development of the Pan-European Agrarian Insurance Market: Opportunities and Prospects for Ukraine

Under martial law on the territory of Ukraine, insurance of agricultural products becomes particular relevance, since the danger of losing future crops is scaled not only due to the traditional hazards (agronomic, natural and climatic, financial and economic, etc.), but also due to the presence of wartime risks. The scientific novelty of the presented article lies in the substantiation of the expediency of further development of agrarian insurance in Ukraine, taking into account the global experience and European experience in particular. The article identifies the key problems that impede the functioning of the agrarian insurance market in Ukraine. Based on the results of the study, a comparative analysis of the existing models of functioning of agrarian insurance markets in the countries of the European Union is carried out, their advantages and disadvantages are substantiated. The importance of insurance for a sustainable development of agribusiness and ensuring the country's food security is emphasized. Summarizing the current trends in the pan-European agrarian insurance market, the authors of the article emphasize the expediency of diversification of insurance protection of agricultural producers by expanding the range of insurance services (microinsurance, index and classic insurance). On the basis of a generalization, an analysis of the key parameters of the development of the agrarian insurance market in Ukraine for 2019–2022 is carried out, the authors' proposals aimed at forming a model of public-private partnership are formulated, the expediency of strengthening social responsibility and increasing the stability of communication links between stakeholders of the agrarian insurance market, as well as ensuring comprehensive digitalization of the insurance process, is substantiated. The implementation of these measures is considered in the context of adaptation of the national agrarian insurance market to the pan-European insurance space.

Keywords: agrarian insurance, losses, food security, insurance market, insurers, agricultural risks, subsidies.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 11.

Vilenchuk Oleksandr M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Finance and Credit, Polissia National University (7 Staryi Blvd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: vilenchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2884-1384>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-5826-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57323834300>

Savytka Anastasiia S. – Master's Student, Polissia National University (7 Staryi Blvd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: nastuffanya.1@gmail.com

Функціонування аграрного сектора економіки орієнтоване передусім на забезпечення гарантій продовольчої безпеки країни, а також на реалізацію експортного потенціалу сільськогосподарської продукції. Війна в Україні згенерувала додаткові ризики, пов'язані зі зростанням цін на продукцію в рослинництві та тваринництві; ускладненням логістичних маршрутів доставки аграрної продукції до споживачів; дефіцитом висококваліфікованих спеціалістів у сільській місцевості; втратою посівних площ у зв'язку зі значною замінованістю територій тощо. Через вторгнення РФ на територію країни за 2022–2023 рр. збитки в аграрному секторі сягають понад 80 млрд дол. [6]. Окреслені проблеми потребують прийняття ефективних рішень у сфері управління ризиками та їх мінімізації з використанням доступного фінансово-економічного інструментарію.

Аграрне страхування спрямоване на зниження ризиків для забезпечення сталого розвитку агробізнесу. Завдяки концентрованому формуванню страхових фондів, нагромаджуються відповідні фінансові ресурси, які використовуються виключно у разі настання страхових подій. Через механізм страхування відбувається розподіл ризиків між зацікавленими особами (страховиками та страхувальниками), здійснюється їх мінімізація та захист майнових інтересів сільгосптоваровиробників. Актуальним є аналіз тенденцій розвитку європейського ринку аграрного страхування з метою впровадження прогресивного та результативного досвіду в діяльність вітчизняних страховиків і зниження ризиків сільськогосподарських товариств.

Теоретико-методологічні засади функціонування ринку аграрного страхування відображена в працях таких відомих закордонних і вітчизняних учених: E. Eze, A. Girma, A. Zenebe, G. Zenebe, K. Singh, M. Misra, Г. Клеріні, Ю. Масюк, О. Марценюк, О. Польова, О. Слободянюк, Т. Татаріна, К. Третяк, О. Скидан та ін.

У наукових працях Singh K., Misra M. [2] та О. Скидана зі співавторами [3] розкрито вплив корпоративної соціальної відповідальності на ринок аграрного страхування. Наголошено на необхідності посилення взаємодії різних фінансово-економічних інституцій у сфері страхування сільськогосподарських ризиків для розв'язання проблем, пов'язаних з ідентифікацією ризиків, оцінювання їх впливу на виробництво аграрної продукції та прийняття зрівноваженого рішення щодо страхування.

Виконано в межах НДДКР за темою: «Трансформація та модернізація страхового бізнесу в умовах ризикованості навколишнього середовища». Державний реєстраційний номер: 0121U110202.

Т. Татаріна [10] та Г. Клеріні [7] окреслили ключові перешкоди розвитку ринку аграрного страхування в Україні. К. Третяк [11] та О. Слободянюк [9] розкрили сучасні світові тенденції розвитку аграрного страхування та обґрунтували можливість адаптації в Україні інноваційних практик організації страхування сільськогосподарських ризиків.

Дослідження Eze E., Girma A., Zenebe A., Zenebe G. присвячено страхуванню в Ефіопії ризиків сільськогосподарських підприємств, викликаних посухами. Запропоновано використання індексного методу для страхування сільськогосподарських ризиків. Науковцями розроблено індекс Kiremt і DevNDVI для страхування врожаю на конкретній території в Ефіопії [1].

Відаючи належне науковим напрацюванням багатьох учених, варто зауважити на доцільності здійснення подальших досліджень у сфері посилення та урізноманітнення страхового захисту сільгосптоваровиробників, особливо у воєнний та повоєнний, відновлювальний період часу.

Метою статті є теоретико-методологічне віддзеркалення новітніх трендів розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування та розкриття наявних можливостей адаптації інноваційного досвіду у функціонуванні ринку аграрного страхування в Україні.

Методологія представленої дослідження базується на різноманітних наукових методах, зокрема:

- ✦ абстрактно-логічному – для обґрунтування ролі та значення аграрного страхування у протидії реальним і потенційним ризикам у сфері виробництва сільськогосподарської продукції;
- ✦ монографічному – для віддзеркалення особливостей організації аграрного страхування в різних країнах світу;
- ✦ аналізу та синтезу – для виявлення тенденцій розвитку страхування в аграрному секторі економіки України та європейських країн;
- ✦ формалізації – для здійснення теоретичних узагальнень, формулювання пропозицій та висновків.

Аграрне страхування протягом багатьох десятиліть розглядалося дієвим інструментом управління ризиками для фермерів як у країнах, що розвиваються, так і в індустріально розвинутих економіках. У таких країнах, як Іспанія, Італія, Франція, Німеччина, розвинений та ефективно функціонує ринок аграрного страхування, що нівелює ризики в сільському господарстві та задовольняє фінансово-економічні інтереси стейкхолдерів. Завдяки широкому покриттю стра-

хуванням сільськогосподарських ризиків (25–80%) фермери заздалегідь мінімізують потенційні ризики, розраховуючи на страхове відшкодування в разі настання страхової події

Страховий бізнес в аграрному секторі, по суті, поєднує в собі унікальну форму розподілу ймовірних ризиків з одночасним формуванням відповідальних управлінських рішень і відносно ефективну протидію реальним і потенційним небезпекам, що постають перед аграрним сектором економіки. Однією з умов стабільного функціонування ринку аграрного страхування є опосередкована участь держави в організації страхування, наприклад безпосередньому страхуванні ризиків (поширено в Греції, на Кіпрі), або шляхом сприяння приватному страхуванню (Іспанія, США, Канада), а також у солідарній участі держав і страховиків (Італія, Канада, Франція).

Аграрне страхування для переважної більшості країн є універсальним, незамінним та ефективним механізмом протидії аграрним ризикам. У європейських країнах спостерігається тенденція, пов'язана з диверсифікацією ризиків у сфері аграрного страхування (за допомогою інструментів мікрострахування, страхування та перестрахування). У країнах Європейського Союзу застосовуються різноманітні інструменти мінімізації ризиків у сільському господарстві, а саме:

- 1) функціонування страхового ринку без сприяння держави (Швеція);
- 2) формування пулів перестрахування за участю держави (Іспанія);
- 3) субсидування страхових премій щодо окремих страхових послуг, наприклад від граду (Австрія, Франція);
- 4) фінансова підтримка держави при виникненні збитків через природні катаклізми (Італія, Німеччина);
- 5) розробка страхових продуктів, що страхують від сукупності ризиків, та субсидування цих програм (Канада, США) [9, с. 29].

У міжнародній практиці зазвичай виділяють чотири основні моделі розвитку агрострахування, які функціонують на основі: ринкової конкуренції, державно-приватного партнерства, компаній взаємного страхування та обов'язкового страхування (табл. 1).

Ліберальна модель страхування базується на конкуренції між страховими компаніями. Її основними рисами є вільне ціноутворення на страхові послуги, мінімальне непряме втручання державних органів у страховий процес (шляхом розробки та затвердження законодавчих вимог), виконання антитимопольного законодавства тощо.

Модель обов'язкового страхування ґрунтується на тотальному державному контролі за діяльністю страховиків, оскільки покриття страхуванням сільськогосподарських ризиків здійснюється завдяки урядовій підтримці через механізм надання субсидії на оплату частини страхового платежу.

Модель, заснована на засадах державно-приватного партнерства, поширена в переважній більшості країн ЄС, а саме: Іспанії, Італії, Люксембурзі, Польщі, Франції, а також у Швейцарії. Передбачає різні джерела покриття витрат на страхування, а саме: з державного та місцевих бюджетів, власні ресурси страховика. Застосування моделі державно-приватного партнерства передбачає можливість здешевлення вартості страхових послуг, що є вагомим мотиваційним чинником для потенційних страхувальників щодо укладання та переукладання договорів аграрного страхування.

Отже, в країнах Європейського Союзу застосовуються різноманітні моделі аграрного страхування, кожна з яких має свої як переваги, так і недоліки. Вибір тієї чи іншої моделі поведінки суб'єктів страхового ринку залежить від культури відносин у сфері страхування, фінансово-економічної спроможності суб'єктів відстоювати власні страхові інтереси тощо.

Асортимент страхових послуг на загальноєвропейському ринку аграрного страхування представлений індексним страхуванням, мікрострахуванням і класичним страхуванням (рис. 1). Найпоширенішим трендом є індексне страхування, яке передбачає надання страхового захисту в разі зміни певного індексу (погодних індексів, індексу регіональної урожайності та доходу).

Індексне страхування має стати драйвером подальшого розвитку агрострахування в Україні. Даний страховий продукт розроблений переважно для врахування страхових інтересів фермерів. Основними перевагами використання індексних страхових продуктів (порівняно з класичними видами страхування) є відносно низька вартість послуг, стандартизований механізм надання страхового захисту та спрощення процесу виявлення страхового випадку, а отже, і компенсаційних виплат у разі настання страхової події.

Мікрострахування в сільському господарстві існує в різних формах, включає страхування доходу від втрати врожаю, страхування майна, страхування врожаю та страхування худоби. Мікрострахування не залежить від класу ризику (життя, здоров'я, урожай, худоба, активи тощо). Цей вид страхових послуг надають страхові компанії, товариства взаємного страхування, що орієнтуються

Моделі розвитку ринку аграрного страхування в Європі

№ з/п	Модель	Сфера поширення	Ключові характеристики
1	Ліберальна модель (ґрунтується на конкуренції)	Німеччина, Нідерланди, Угорщина, Швеція	1. Ціна на страхові послуги формується на основі закону ринкової рівноваги. 2. Не передбачено фінансування аграрного бізнесу з бюджету
2	Модель обов'язкового страхування (тотальний державний контроль)	Греція, Індія, Кіпр, Філіппіни	1. Повне покриття страхуванням сільськогосподарських ризиків. 2. Залучення потенційних страхувальників (аграріїв) до страхового процесу
3	Модель, заснована на засадах державно-приватного партнерства	Іспанія, Італія, Люксембург, Польща, Франція, Швейцарія	1. Спільна соціальна відповідальність державних і недержавних інституцій за наслідки страхових подій. 2. Приріст акумульованих страхових премій та сформованих страхових резервів
4	Модель, заснована на принципах дії взаємного страхування	Велика Британія, Казахстан	Взаємодопомога між членами некомерційних страхових організацій

Джерело: розроблено авторами на основі [5; 9; 11].

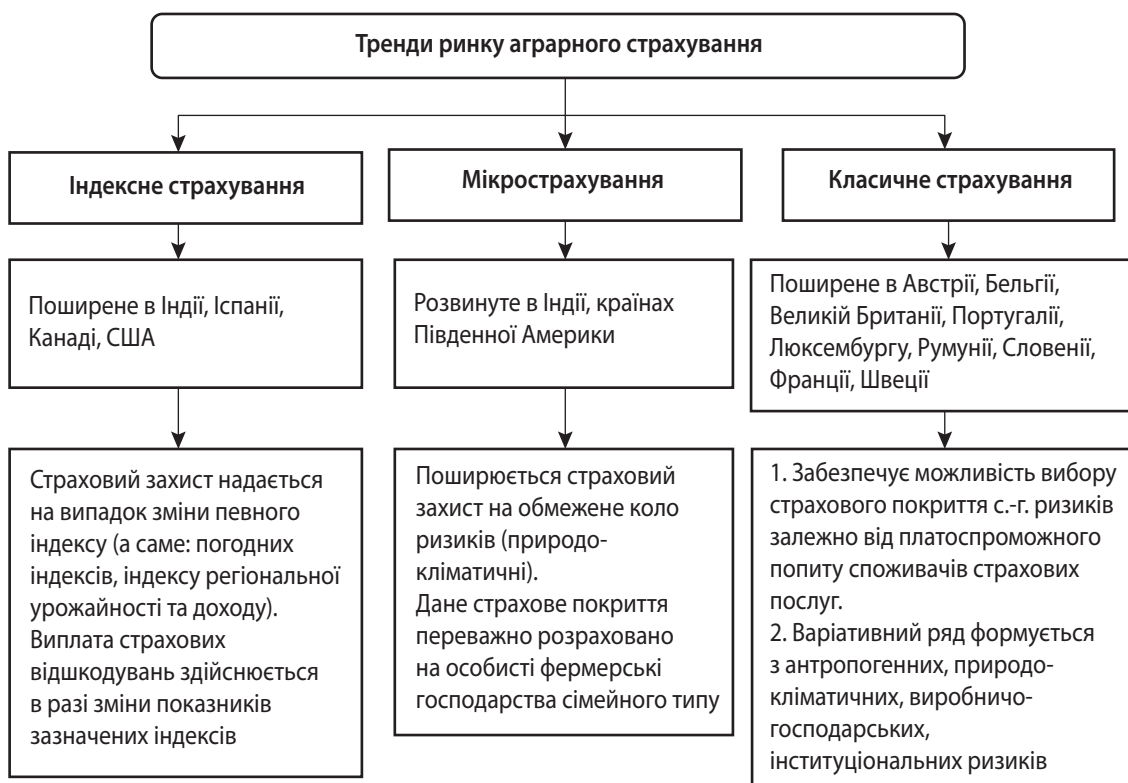

Рис. 1. Асортимент послуг на ринку аграрного страхування

Джерело: розроблено авторами за даними [5; 8].

на малозабезпечені верстви населення. Класичне страхування забезпечує можливість вибору страхового покриття сільськогосподарських ризиків залежно від платоспроможного попиту споживачів страхових послуг.

Для всебічного усвідомлення основних тенденцій розвитку ринку аграрного страхування в Україні за 2019–2022 рр. (табл. 2) варто сконцентрувати увагу на основних аналітичних показниках. Це дасть змогу виявити певні закономірності

функціонування страхового ринку та сформулювати авторські пропозиції щодо його подальшого розвитку.

За досліджуваний період спостерігається тенденція щодо зниження застрахованої площі земельних ділянок на 554,9 тис. га (74,11%). За рік повномасштабного вторгнення цей показник знизився на 1123,1 тис. га і становить лише 14,72% від аналогічного показника за 2021 р. Така тенденція спричинена зменшенням сільськогосподарських підприємств і посівних площ через тимчасову втрату контролю над окупованими територіями.

За 2019–2021 рр. спостерігалася позитивна динаміка щодо приросту укладених страхових угод на 243 шт. (у 2,31 разу більше) порівняно з 2019 р. У 2022 р. було укладено 484 страхові угоди, що складає лише 11,29% від кількості у 2021 р.

Одним із ключових показників ефективності страхування для страхувальника є страхові виплати. Дані табл. 2 демонструють приріст цього показника за 2019–2021 рр. на 59763,6 тис. грн (або у 2,33 разу більше) порівняно з 2019 р. Рівень страхових виплат за 2020–2022 рр. коливався від 47,56% у 2019 р до 201,04% у 2020 р., а у 2022 р. знизився до 36,80%. Тенденція до зменшення кількості застрахованої площі земельних ділянок і кількості укладених страхових угод у 2022 р. призвела до зниження страхових виплат до 17087,6 тис. грн.

Таким чином, страхування сільськогосподарських ризиків Україні перебуває в кризовому стані, оскільки за досліджуваний період спостерігається тенденція до зменшення застрахованої площі на 74,11%, рівень страхових виплат знизився до 36,80%. Проте, безперечно, національний ринок аграрного страхування має потенціал для розвитку. Водночас варто виокремити ключові

проблеми, що сповільнюють наявні можливості подальшого розвитку ринку аграрного страхування в Україні (рис. 2).

Страхування в сільському господарстві є дієвим інструментом управління ризиками, який спрямований на мінімізацію непередбачуваних фінансових втрат виробників сільськогосподарської продукції. Крім того, страхування поліпшує доступ до кредитів для домогосподарств і підприємств, оскільки кредитори можуть охоче позичати гроші фермерам, які мають страхове покриття. Це може стимулювати фермерів розширяти власну діяльність і збільшувати інвестиції в сучасне обладнання чи технології.

Державна політика має відігравати досить важливу роль у страхуванні сільського господарства, оскільки вона повинна бути спрямована передусім на забезпечення надійності та прозорості функціонування страхового ринку. Використовуючи сучасні інструменти взаємодії, наприклад державно-приватне партнерство у сфері страхування, можна стимулювати потенційних страхувальників до укладання договорів страхування завдяки субсидуванню частини страхових платежів. Натомість страхові компанії отримують можливість для акумулювання додаткових страхових платежів, а отже, збільшення власних фінансових можливостей для захисту страхувальників.

Враховуючи збільшуваний попит на сільськогосподарську продукцію в глобальному середовищі, в Україні необхідно розвивати ринок аграрного страхування. Для цього на інституційному рівні необхідно забезпечити таке.

По-перше, посилення соціальної відповідальності всіх учасників страхового процесу шляхом дотримання корпоративної соціальної відпові-

Таблиця 2

Ключові показники, що характеризують стан ринку аграрного страхування в Україні за 2019–2022 рр.

Показник	Рік				Зміни 2022 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	2022	+/-	%
Застрахована площа, тис. га	748,7	1011,6	1316,9	193,8	-554,9	-74,11
Кількість страхових договорів, шт.	1852	3225	4288	484	-1368	-73,87
Страхові платежі, тис. грн	226285	174 996	205 928	81 061	-145224	-64,18
Страхові виплати, тис. грн	107611	351 819	117 646	29 830	-77781	-72,28
Рівень страхових виплат, %	47,56	201,04	57,13	36,80	-10,76	X
Частка угод, за якими здійснено страхове відшкодування, %	21	35	39	35	-14	X
Кількість страхових компаній, шт.	20	15	14	15	-5	-25,00

Джерело: побудовано авторами за даними [4].

Рис. 2. Проблеми, що перешкоджають розвитку ринку аграрного страхування в Україні

Джерело: авторська розробка.

дальності при розподілі ризиків у рамках укладених договорів агостраховання. Основними драйверами розвитку страхових відносин у суспільстві на засадах корпоративної соціальної відповідальності мають стати високий рівень відтворення довіри, прояв страхової культури, інформаційної обізнаності та актуарної збалансованості споживачів і продавців страхових послуг.

По-друге, зважаючи на виклики воєнного стану в країні, страховим компаніям необхідно максимально адаптувати наявні страхові послуги до реальних потреб потенційних страхувальників. Поряд із традиційними ризиками для аграрного сектора, такими як природно-кліматичні, агротехнічні, технологічні, все гостріше загрожують ризики замінування сільськогосподарських площ та їх екологічного забруднення. Крім цього, для аграріїв зростає актуальність страхування логістичних ризиків у зв'язку з нестабільною політичною та воєнною ситуацією у світі.

По-третє, нерозв'язаною проблемою слід визнати недосконалість комунікаційних зв'язків між стейкхолдерів ринку аграрного страхування. Виробники сільськогосподарської продукції (потенційні страхувальники) потребують всебічної, об'єктивної та своєчасної інформації про страхові послуги, а страховикам необхідна інформації про потенційні ризики для здійснення андеррайтингових заходів.

По-четверте, вагомим аргументом щодо активізації страхування є диджиталізація страхового процесу. Цифрові технології створюють унікальні можливості для збору та обробки великого масиву даних. Це суттєво прискорить процес ідентифікації, оцінювання та прийняття виваженого рішення щодо доцільності страхування сільськогосподар-

ських ризиків. Завдяки цифровізації страхової діяльності оптимізується механізм здійснення актуарних розрахунків, прискорюється процес встановлення факту настання страхової події, а отже, і виплати страхового відшкодування.

По-п'яте, пріоритетним завданням розвитку для національного ринку аграрного страхування є його адаптація до загальноєвропейського страхового простору. У даному контексті варто зауважити, що прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» від 2021 р. посилює вимоги до страхових компаній щодо їх функціонування на ринку, забезпечення достатньої платоспроможності та капіталізації страховиків. Важливим аспектом євроінтеграційних устремлень національних страхових компаній є підвищення їх інституціональної спроможності позиціювати на ринку високоякісні послуги, здатність повною мірою задовільнити попит страхувальників на страховий захист. Крім цього, вагомим драйвером розвитку страхових відносин у суспільстві є збалансування фінансово-економічних інтересів усіх стейкхолдерів страхового процесу.

ВИСНОВКИ

Суб'єктивно-об'єктивна природа сільськогосподарських ризиків зумовлює необхідність їх страхування. Завдяки страхуванню здійснюється розподіл і перерозподіл імовірних ризиків в інтересах усіх стейкхолдерів страхового процесу. Загальноєвропейський досвід свідчить, що фермери достатньо широко використовують страхування для уникнення непередбачених витрат. Натомість в Україні за 2019–2022 рр. спостерігалася тенденція до скорочення ключових параметрів функціонування ринку аграрного страхування, а саме: за-

страхованих площ, сплачених страхових платежів та страхових виплат. Однак варто зауважити про наявність потенціалу розвитку національного ринку аграрного страхування, зумовленого необхідністю посилення й урізноманітнення страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників. Розв'язання зазначеної проблеми перебуває у площині посилення соціальної відповідальності між учасниками страхового процесу, диверсифікації асортименту страхових послуг, системного вдосконалення правового та інституціонального забезпечення у сфері аграрного страхування. Саме послідовне вжиття окреслених заходів, дозволить ефективно та своєчасно нейтралізувати негативний вплив імовірних ризиків на виробництво сільськогосподарської продукції. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Eze E., Girma A., Zenebe A., Zenebe G. Feasible crop insurance indexes for drought risk management in Northern Ethiopia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2020. Vol. 47. Art. 101554. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101544>
- Singh K., Misra M. The evolving path of CSR: toward business and society relationship. *Journal of Economic and Administrative Sciences*. 2021. Vol. 38. Iss. 2. P. 304–332. DOI: <https://doi.org/10.1108/JEAS-04-2020-0052>
- Skydan O., Vilenchuk O., Pyvovar P. et al. Identification and interpretation of internal factors influencing the agricultural insurance market in Ukraine. *Scientific Horizons*. 2023. Vol. 26. No. 10. P. 150–162. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor10.2023.150>
- Агрострахування: рейтинг страхових компаній України за 2020–2022 роки. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/20/12/76>
- Віленчук О. М. Аграрне страхування в Україні: парадигма становлення та стратегія розвитку : монографія. Житомир, 2019. 380 с.
- Пепеля В. Збитки сільського господарства від війни в Україні сягнули понад 80 мільярдів доларів – Світовий банк. *LandLord*. 16.02.2024. URL: <https://landlord.ua/news/finansi/zbytky-silskogo-gospodarstva-vid-vijny-v-ukrayini-syagnuly-ponad-80-milyardiv-dolariv-svitoviy-bank/>
- Клеріні Г. В. Агрострахування в умовах воєнного стану: проблеми правового регулювання і виклики майбутнього. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 179–183. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.32>
- Масюк Ю. В. Особливості розвитку страхових відносин в сільському господарстві України. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.72>
- Слободянюк О. В. Зарубіжний досвід аграрного страхування: рекомендації для України. *Агросвіт*. 2016. № 24. С. 27–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/24_2016/6.pdf
- Татаріна Т. В. Тенденції розвитку ринку аграрного страхування в Україні. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 89–94. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-3_0-pages-89_94.pdf

- Третяк К. В. Агрострахування: зарубіжний досвід та ресурси щодо його імплементації в українську страхову практику. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.32>

REFERENCES

- “Ahostrakhuvannia: reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy za 2020-2022 roky” [Agroinsurance: Rating of Insurance Companies of Ukraine for 2020-2022]. <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/20/12/76>
- Eze, E. et al. “Feasible crop insurance indexes for drought risk management in Northern Ethiopia”. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, art. 101554, vol. 47 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101544>
- Klierini, H. V. “Ahostrakhuvannia v umovakh voienoho stanu: problemy pravovoho rehuliuвання i vyklyky maibutnyoho” [Agricultural Insurance under Martial Law: Problems of Legal Regulation and Challenges of the Future]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, no. 6 (2022): 179-183. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.32>
- Masiuk, Yu. V. “Osoblyvosti rozvytku strakhovykh vidnosyn v silskomu hospodarstvi Ukrainy” [Features of the Development of Insurance Relations in Agriculture of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 8 (2021). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.72>
- Pepelia, V. “Zbytky silskoho hospodarstva vid viiny v Ukraini siahnuly ponad 80 miliardiv dolariv – Svitovyi bank” [Agricultural Losses From the War in Ukraine Reached More Than 80 Billion Dollars – World Bank]. *LandLord*. February 16, 2024. <https://landlord.ua/news/finansi/zbytky-silskogo-gospodarstva-vid-vijny-v-ukrayini-syagnuly-ponad-80-milyardiv-dolariv-svitoviy-bank/>
- Singh, K., and Misra, M. “The evolving path of CSR: toward business and society relationship”. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, vol. 38, no. 2 (2021): 304-332. DOI: <https://doi.org/10.1108/JEAS-04-2020-0052>
- Skydan, O. et al. “Identification and interpretation of internal factors influencing the agricultural insurance market in Ukraine”. *Scientific Horizons*, vol. 26, no. 10 (2023): 150-162. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor10.2023.150>
- Slobodianiuk, O. V. “Zarubizhnyi dosvid aharnoho strakhuvannia: rekomendatsii dlia Ukrainy” [Foreign Experience of Agricultural Insurance: Recommendations for Ukraine]. *Ahrosvit*. 2016. http://www.agrosvit.info/pdf/24_2016/6.pdf
- Tatarina, T. V. “Tendentsii rozvytku rynku aharnoho strakhuvannia v Ukraini” [Trends in the Development of the Agricultural Insurance Market in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. 2016. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-3_0-pages-89_94.pdf
- Tretiak, K. V. “Ahostrakhuvannia: zarubizhnyi dosvid ta resursy shchodo yoho implementatsii v ukrainsku strakhovu praktyku” [Agricultural Insurance: Foreign Experience and Resources for Its Implementation in the Ukrainian Insurance Practice]. *Efektivna ekonomika*, no. 1 (2019). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.32>
- Vilenchuk, O. M. *Ahrarne strakhuvannia v Ukraini: paradyhma stanovlennia ta stratehiia rozvytku* [Agrarian Insurance in Ukraine: Formation and Development Strategy]. Zhytomyr, 2019.